

2. Naamlijst van Nederlandse mieren.

Opmerkingen over Nederlandse namen.

Ingekomen commentaar van Bram Mabelis (met commentaar van André van Loon)

Inleiding

Op de laatste vergadering van de Mierenwerkgroep van de NEV (d.d. 3 mrt 01) werd door Peter Boer een overzicht gepresenteerd van “alle in Nederland in de vrije natuur waargenomen mierensoorten en hun Nederlandse naam”. Peter beschouwt deze lijst als definitief. Hij gaf althans uitdrukkelijk aan niet meer over de Nederlandse naamgeving te willen discussiëren. Dit valt te begrijpen: hij heeft immers reeds veel inventarisatieverslagen gepubliceerd waarin hij Nederlandse namen van de laatste versie van de door hem gepresenteerde lijst heeft gebruikt. Hij beroept zich tevens op het feit dat hij de door werkgroepleden gemaakte opmerkingen over de naamgeving zoveel mogelijk heeft verwerkt en dat er ruim 2 jaar verstreken zijn sedert hij zijn eerste lijst aan de vergadering heeft voorgelegd. Zijn conclusie dat de meeste leden het tijdverspilling vonden om zich met een Nederlandse naamgeving van mieren bezig te houden lijkt me niet geheel juist. De aanleiding voor Peter om de Nederlandse naamlijst te herzien was het feit dat Seifert 1996) verscheidene soorten heeft opgesplitst. Peter wilde deze nieuwe soorten van een Nederlandse naam voorzien en zich bezinnen op een herziening van bestaande Nederlandse namen. Hoewel het initiatief van Peter door de Werkgroepleden, voor zover bij de vergaderingen aanwezig, werd geprezen, hadden velen twijfels over de zin om Nederlandse namen te geven aan soorten, waarover zowel onduidelijkheid bestaat over de taxonomische status, als over het habitat. Dit heeft geleid tot een wel zeer trage reactie op zijn enthousiaste initiatief, in ieder geval bij mij. Hoe begrijpelijk het ook moge zijn dat het geduld van Peter nu op is, het zou er m.i. niet toe mogen

leiden dat er verwarring gaat ontstaan over het gebruik van verschillende namen voor eenzelfde soort. Bij de wens om nu eindelijk eens een punt achter de discussie te zetten verdienen toch nog enkele zaken de aandacht:

1. Bij iedere bespreking viel eenzelfde soort kritiek te beluisteren. Besloten werd dat de drie meest betrokkenen (Peter Boer, André van Loon en Bram Mabelis) zouden bezien of ze het eens konden worden over namen die voor een aantal leden onacceptabel waren. Geen van de drie heeft echter het initiatief genomen om bij elkaar te komen om dit agendapunt op te lossen. Dit is jammer omdat in eerste instantie Peter, André, als ikzelf belang hebben bij een enkele lijst van namen. Wij zijn er als volgt bij betrokken:

Peter Boer: auteur van verscheidene publicaties en inventarisatieverslagen waarin Nederlandse namen zijn gebruikt.

André van Loon: redacteur van de hoofdstukken over mieren in de nog te publiceren Aculeatenatlas, waarin ook Nederlandse namen zullen worden gebruikt.

Bram Mabelis: auteur van verscheidene publicaties en inventarisatieverslagen waarin Nederlandse namen zijn gebruikt + mede-auteur van de tabel: "De mierenfauna van de BENELUX", waarin enkele Nederlandse namen worden genoemd + samensteller van het Inventarisatieformulier voor mieren, zoals dat door SBB wordt gebruikt in het kader van de Biologischeverslaglegging. Op dit formulier is naast de wetenschappelijke naam zoveel mogelijk een Nederlandse naam vermeld.

2. André heeft onlangs (e-mail d.d. 4 apr 01) een naamlijst naar Peter en mij gestuurd waarvan de Nederlandse namen voor een groot deel tegemoet komen aan de laatste lijst van Peter. Toch blijft er, zowel bij André als bij mij, nog veel onzekerheid bestaan over de naamgeving van een aantal soorten. Volgens een van de nomenclatuurregels van Peter, waarover de vergadering zich positief heeft uitgesproken, zou er zoveel mogelijk een soort- of habitatkenmerk in de naam tot uitdrukking moeten komen. Dit is echter moeilijk zolang er onzekerheid bestaat over de taxonomische status en habitatkenmerken van soorten die door Seifert nieuw zijn onderscheiden. Op de eerste vergadering heb ik getracht dit probleem te ontwijken door voor te stellen geen Nederlandse naam te geven aan soorten waarover onzekerheid bestaat omtrent status of habitat, maar daarover was niet iedereen het eens. E-mail correspondentie over de naamgeving blijkt een goed middel om zonder al teveel tijdverlies tot een definitief besluit te komen. Ik heb echter nog niet op de recente e-mail correspondentie over dit onderwerp gereageerd. Hieronder volgen een aantal opmerkingen waarover we het nog eens zouden moeten worden:

1. *Campanotus vagus* (een ingevoerde exoot) en , *Tetramorium guineense*, die uitsluitend in warme kassen is gevonden, zou ik geen Nederlandse naam willen geven (*C. Ligniperda* kan dan Reuzenmier worden genoemd)

AvL: Je punt m.b.t. *Campanotus vagus* begrijp ik wel, maar dit is wel een ingevoerde exoot die zich wellicht handhaaft. De soort wordt in de atlas alleen in de familietekst

kort genoemd (zonder NL-naam) als exoot en krijgt geen eigen lemma. Maar ik vind het niet zo'n probleem om *ligniperda* met het oog op de aanwezigheid van *vagus* dan Gewone Reuzenmier te noemen. Verwarring met kortweg Reuzenmier is hier niet echt te verwachten.

2. André stelt voor om de volgende bekende Nederlandse mierenamen te handhaven:

Formicoxenus nitidulus (Glanzende gastmier ipv Bosmiergast)
Myrmecina graminicola (Schraallandmier ipv Strijdbijlmier)
Tetramorium caespitum (Gewone grasmier ipv Gewone kriebelmier)
Lasius fuliginosus (Glanzende houtmier ipv Houtmier)
Lasius niger (Zwarte wegmier ipv Wegmier)
Lasius alienus (Zandmier ipv akkermier)
Lasius brunneus (Bruine houtmier ipv Boommier)
Formica sanguinea (Bloedrode roofmier ipv Roofmier)
Formica transcaucasica (Veenmier ipv Veenrenmier)
Formica truncorum (Stronkmier ipv Roodkopbosmier)

Ik ben het hiermee eens. Weliswaar vind ik Roodkopbosmier wat de uitdrukking van het kenmerk betreft beter gekozen dan Stronkmier, maar laatstgenoemde naam is meer bekend. De buitenlandse literatuur verwijst eveneens naar de stronk als nestplaats (Eng.: Trunk ant; Du: Strunkameise). Verder preferer ik Grasmier boven Gewone grasmier (zie onder 3). Met Akkermier voor *L. alienus* zou ik geen moeite hebben indien de soort inderdaad veel op akkers zou voorkomen. Akkers lijken me veel te dynamisch voor *L. alienus*. Graag meer verspreidingsgegevens alvorens een Nederlandse naam te geven. De mieren die ik als Zandmier (*L. alienus* of *L. psammophilus*?) in mijn publicaties heb aangeduid zijn voornamelijk gevonden in zandige terreinen (duin-schraalgrasland, heideterreinen en kalkschraalland). Als *L. alienus* bij nader inzien veel in de buurt van akkers zou voorkomen, zou de naam **Akkerrandmier** te verkiezen zijn.

AvL: Ik zou voorstellen om zandmier te gebruiken voor *Lasius alienus* sensu lato. Als je ze splitst moet je, juist om verwarring te voorkomen, *alienus* een eigen naam geven naast *psammophilus* (dus akkermier resp. buntgrasmier). Ik heb geen moeite met akkermier (ik hecht dan ook wat minder aan het strikt vasthouden aan het uitgangspunt dat uiterlijk en/of biotoop in de naam moeten doorklinken).

3. Soorten die moeilijk van elkaar te onderscheiden zijn zouden m.i. alleen met de wetenschappelijke naam moeten worden aangeduid om verwarring te voorkomen. Een Nederlandse naam kan desgewenst worden gebruikt voor beide "soorten", bij voorbeeld:

Grasmier = *Tetramorium caespitum*? *T. impurum* (de naam Hooglandgrasmier voor *T. impurum* vind ik bijzonder ongelukkig gekozen, aangezien er geen hoogland in het

BENELUX-gebied voorkomt).

Draaigatje = *Tapinoma erraticum/ambiguum*

Zwarte wegmier = *Lasius niger/platythorax*

Zandmier = *Lasius alienus/psammophilus*

Steelknoopmier = *Stenamma debile/westwoodi*

Stengelslankmier = *Leptothorax albipennis/tuberum*

Als we willen populariseren laten we het dan voor de leek niet moeilijker maken dan het al is.

AvL: Ik ben het hier toch niet mee eens. Onafhankelijk van de taxonomische status kan je taxa die in NL voorkomen het beste een eigen NL-naam geven, ook als het onderscheid lastig is (valt bij *Tapinoma* best mee trouwens). Als je de splitsing met een eenvoudige toevoeging aan de bestaande naam kan aangeven, lijkt me dat een goede oplossing en vind ik bv. heidedraaigatje en mergellanddraaigatje (zie onder) geen probleem (ik heb meer moeite met draaigatje als zodanig...), ook als die habitats nog niet helemaal precies bekend zijn.

Tetramorium: Ja, hoogland is niet zo sterk toch. Misschien is voor *impurum* leemgrasmier een betere keuze? Dat past zeker goed bij de habitatkeuze.

Lasius niger/platythorax: zwarte wegmier en humusmier dus handhaven.

Stenamma: omdat onduidelijk is of *westwoodi* wel voorkomt in NL voorlopig dan maar even alleen steelknoopmier gebruiken voor het gemak. Maar kan veranderen als dat wel duidelijk wordt.

4. Soorten, die recent door Seifert zijn onderscheiden en waarvan het habitat onvoldoende bekend is, zou ik voorlopig geen naam willen geven, die naar het habitat verwijst, zoals Heidedraaigatje voor *Tapinoma ambiguum* en Mergellanddraaigatje voor *T. erraticum*. Evenzo lijkt me de verwijzing naar de duinen bij de door Peter voorgestelde naam voor *Formica lusatica* (Duinrenmier) voorlopig niet verantwoord.

AvL: Peter doelt m.i. op duinen in ruime zin, dus ook in de Loonse en Drunense "duinen". Ik zit er niet zo mee, en ik zou willen voorstellen deze keuze van Peter over te nemen.

5. Een aantal namen vind ik om andere redenen ongelukkig gekozen:

Lasius mixtus = Gele wintermier. Waarom is de winter zo karakteristiek voor deze mier? Ik heb de naam Kale gele geurmier voorgesteld. Deze naam is wellicht wat te lang, maar wel kenmerkend (Kale rode bosmier is ook geaccepteerd). Het dient ter onderscheid van de Behaarde gele geurmier (*L. meridionalis*) en de Gele weidemier, die niet geurt.

Myrmica rubra = Gewone steekmier. Wat is er zo gewoon aan deze steekmier? Een naam als Kortdoornsteekmier geeft wel een karakteristieke eigenschap (determinatiekenmerk) weer.

AvL: Ik vind gewone steekmier wel OK; het is de meest algemene *Myrmica* en het bijvoeglijk naamwoord "gewoon" wordt wel vaker bij diernamen (ook in buitenland) gebruikt. En omdat er toch niks voor was lijkt me dit een goed voorstel.

Nog enkele opmerkingen voor Peter: De naam Lepelsteekmier voor *Myrmica lonae* is m.i. goed gekozen, maar het is de vraag of het als een soort kan worden opgevat. De exemplaren die ik in mijn collectie heb zijn door Dr. Graham Elmes (een *Myrmica* specialist) gedetermineerd als *M. sabuleti* var. *lonae*. Evenzo vraag ik me af of *M. microrubra* als soort kan worden opgevat, zoals Seifert (1993) doet. De Engelse *Myrmica* specialisten doen dat niet (zie b.v. Elmes, G.W., 1976. Some observations on the microgyne form of *Myrmica rubra* L. Insectes Sociaux 23(1):3-22). Het laatste woord over de soorten van Seifert is nog niet gesproken. We moeten dus voorzichtig zijn met het geven van Nederlandse namen aan omstrede soorten. Tenslotte stel ik voor om Zeggensteekmier te wijzigen in Zeggesteekmier. Het is logischer en klinkt beter.

AvL: Nogmaals, de precieze taxonomische status van dit soort taxa, daar zal altijd discussie over zijn en blijven. Maar dat hoeft je er niet van te weerhouden om er een NL-naam aan te geven.

Wat *gallienii* betreft: een correcte toepassing van de huidige spellingsregels leidt tot Zeggensteekmier. Volgens het Groene Boekje heeft 'zegge' namelijk alleen het meervoud 'zeggen'. Dat een clubje eigenzinnige biologen uit onvrede hun eigen regels hebben opgesteld (BioNieuws): tsja.

Met excuses aan de leden van de Mierenwerkgroep en vooral aan Peter Boer, voor deze wat trage reactie. Het is vervelend als Nederlandse namen die je reeds gebruikt hebt weer worden gewijzigd. Dat geldt niet alleen voor Peter, maar ook voor ondergetekende. Gedeelde smart....